

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з навчально-методичної роботи
Каріна ПЕМАШКАЛЮ

МЕТОДИ ТА ТЕХНІКИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань **05 "Соціальні та поведінкові науки"**

Спеціальність **051 «Економіка»**

Освітній рівень **другий (магістерський)**

Освітня програма **«Економіка бізнесу»**

Статус дисципліни **обов'язкова**

Мова викладання, навчання та оцінювання **українська**

Завідувач кафедри державного управління,
публічного адміністрування
та економічної політики

**Наталія
ГАВКАЛОВА**

Харків
2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри Державного управління, публічного адміністрування та економічної політики

Протокол № 1 від 2.09.2022 р.

Розробник:

Мащенко М. А., д.е.н., доцент

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

В умовах перманентної науково-технологічної революції життєвий цикл сучасних технологій стає меншим, ніж термін професійної діяльності фахівця. За цих умов домінуючим в освіті стало формування здатності фахівців перебудувати систему власної професійної діяльності з урахуванням соціально значущих цілей та нормативних обмежень. Здатність кожного фахівця продукувати нові знання, швидко адаптуватися до нової інформації, вміти науково узагальнювати нові процеси стає ключовою. Якщо визначити за головну мету вищої освіти підготовку такого фахівця, то процес навчання має забезпечити всебічний розвиток кожного студента. Засобом формування особистості при цьому стають наукові технології, продуктом діяльності – особистість випускника. Після закінчення вищого навчального закладу студент має бути компетентнісним не лише в професійній сфері, але й мати активну життєву позицію, високий рівень громадянської свідомості, бути здатним вирішувати будьякі завдання, які ставить життя.

Оскільки випускник повинен оволодіти знаннями щодо об'єктивних законів економіки, методології і методики організації наукової діяльності в сфері пізнання економічних закономірностей, то пріоритетною компетентністю є здатність отримувати, обробляти та усвідомлювати нову інформацію, здатність здійснювати інноваційну та наукову діяльність. Методи і техніки наукових досліджень виступає сукупністю принципів, концептуальних підходів, типових правил щодо формування уявлень і використання понять про економічні процеси та їх закономірності.

Об'єктом навчальної дисципліни є методологія як вчення про організацію та проведення наукових досліджень.

Предметом навчальної дисципліни виступають методи та техніки наукових досліджень, а також теоретичні та методологічні основи організації науково-дослідницької діяльності.

Мета навчальної дисципліни:

формування та розвиток здатності до кваліфікованого застосування методологічних принципів і методів наукової діяльності.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	1М
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	залік

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити	Постереквізити
Соціальна та економічна історія України	Дисципліни соціально-гуманітарного спрямування
Філософія	
Макроекономічний аналіз	Дисципліни професійного спрямування
Соціально-політичні студії	
Інвестиційна політика	

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
СК2. Здатність до професійної комунікації в сфері економіки іноземною мовою.	РН2. Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності.
ЗК5. Здатність працювати в команді	РН3. Вільно спілкуватися з професійних та наукових питань державною та іноземною мовами усно і письмово.
СК2. Здатність до професійної комунікації в сфері економіки іноземною мовою.	
ЗК7. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).	РН5. Дотримуватися принципів академічної доброчесності.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Поняття та принципи методології наукових досліджень

Тема 1. Основні положення наукової методології

1.1. Поняття «наука». Функції, класифікація, особливості наукового мислення Наука як єдина система знань, її галузі (окремі науки) та підгалузі. Міждисциплінарний підхід в науковому дослідженні. Емпіричний і теоретичний рівні наукового мислення. Структура наукового знання. Гносеологія.

1.2. Специфіка економічних наук. Економічна наука як система та підсистема суспільних наук. Особливості економічного мислення.

1.3. Етика науки. Моральні принципи наукової діяльності. співвідношення науки і позанаукових форм пізнання. свободи наукового пошуку і громадянської відповідальності вченого. Роль науки і техніки у вирішенні глобальних проблем сучасності.

Тема 2. Загальні методи наукових досліджень

2.1. Методика як інструмент наукової діяльності. Поняття «методика» в науковому дослідженні. Відмінності понять «методика» та «методичний підхід». Види методик. Структура та зміст наукової методики.

2.2 . Методологія як інструмент наукової діяльності. Поняття «методологія» в науковому дослідженні. Відмінності понять «методологія», «методика» та «методичний підхід». Види методологій. Структура та зміст методології.

2.3. Спеціальні методи науково-практичного дослідження. Метод експертних оцінок. Соціально-економічне моделювання. Статистичний метод.

Тема 3. Джерела економічної інформації та сучасні методи її збирання та обробки

3.1. Інформація у вільному доступі. Поняття «Бібліографічна інформація». Види Бібліографічної інформації. Класифікація споживачів бібліографічної інформації. Роль Інтернету як пошукової системи в науковому дослідженні. Види пошукових систем Інтернет. Функції пошукових систем Інтернет.

3.2. Періодичні звіти й внутрішня документація підприємств. Поняття звітності. Види електронних форм ділового спілкування. Види звітності. Обсяг інформації, представленої в звіті; мета складання; період звітності.

3.3. Національна система науково-технічної інформації України. Закон України Про науково-технічну інформацію. Визначення та склад національної системи науково-технічної інформації.

Змістовий модуль 2. Спеціальні методи проведення економічних досліджень

Тема 4. Використання методів оцінки сукупності та групування даних.

4.1. Зведення та групування статистичних даних. Поняття статистичного зведення та його види. Групування даних. Типологічне, структурне та аналітичне групування. Прийоми статистичних групувань.

4.2. Ряди розподілу та їх види. Атрибутивний ряд. Варіаційний ряд. Дискретний ряд. Інтервальний ряд.

4.3. Статистичні таблиці. Графічне зображення статистичних даних. Статистичний графік. Види графіків та правила їх побудови.

Тема 5. Використання методів оцінки динамічних рядів

5.1. Елементи та види рядів динаміки. Приведення рядів динаміки до порівнюваного вигляду. Показники рядів динаміки. Середні показники ряду динаміки.

5.2. Методи обробки динамічних рядів. Вирівнювання динамічних рядів. Методи вирівнювання динамічних рядів: збільшення інтервалів, обчислення середніх рівнів, визначення ковзкої середньої, аналітичне вирівнювання.

Тема 6. Використання кореляційно-регресійного аналізу в економічних дослідженнях

6.1. Види зв'язку між ознаками явищ. Функціональні та стохастичні види зв'язку. Кореляційна залежність.

6.2. Регресійний аналіз. Рівняння парної (простой) та множинної (багатофакторної) регресії. Види рівнянь парної регресії.

6.3. Кореляційний аналіз. Коефіцієнт детермінації. Коефіцієнт кореляції. Множинна кореляція. Кореляційно-регресійний аналіз економічних явищ.

Перелік практичних занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Методи навчання та викладання

При викладанні навчальної дисципліни доцільно використовувати: пояснювально-ілюстративний метод; метод проблемного викладу; евристичний метод; дослідницький метод.

Для активізації та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів застосовуються: проблемні лекції (т.3), диспут (т.1, 4), бесіди (т. 5), мозкові атаки (т. 3), кейс-стаді (т. 2, 4–6).

Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, занять і самостійних завдань та оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студента скласти залік, – 60 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Підсумкова оцінка з дисципліни обчислюється з урахуванням балів, отриманих під час поточного контролю, який передбачає накопичувальна система (максимальна кількість – 100 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 60 балів).

Поточний контроль за цією дисципліною проводиться у таких формах та за максимальною кількістю балів:

Виконання практичних завдань – 35 балів;

поточна контрольна робота – 10 балів;

виконання творчих завдань – 25 балів.

Модульний контроль з цієї дисципліни проводиться у формі колоквиуму. Максимальна кількість балів, яку студенти можуть отримати, складає 30 балів.

Загальний бал складається з накопичених балів за всі завдання, які округлюється до цілого числа за математичними правилами.

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни»

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Тема 1. Основні положення науково ї методол огії	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Поняття «наука». 2. Специфіка економічних наук. 3. Етика науки.	Активна робота на лекції	-
	Практичне заняття	Дискусія про значення понять "науки, навчання, викладання, освіти, виховання". Презентації результатів дослідження	Виконання практичних завдань.	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми "Наука як сфера людської діяльності"	Презентація домашнього завдання	
Тема 2. Загальн і методи наукови х дослідж ень	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Методика як інструмент наукової діяльності. 2. Методологія як інструмент наукової діяльності. 3. Спеціальні методи науково-практичного дослідження.	Активна робота на лекції	-
	Практичне заняття	За допомогою кейс-методу сформулювати протягом лекції матрицю SWOT-аналізу щодо власних наукових досліджень	Виконання практичних завдань.	5
			Поточна контрольна робота	5
<i>Самостійна робота</i>				

	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми "Основні етапи та форми процесу наукового дослідження"	Презентація домашнього завдання	5
Тема 3. Джерела економічної інформації та сучасні методи її збирання та обробки	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Інформація у вільному доступі. 2. Періодичні звіти й внутрішня документація підприємств. 3. Національна система науково-технічної інформації України	Активна робота на лекції.	-
	Практичне заняття	Установити розмежування понять у малих групах методів наукового дослідження в ході міні-лекції. З'ясувати принципову різницю між емпіричними та теоретичними рівнями наукового дослідження в ході мозкової атаки.	Виконання практичних завдань.	10
			Колоквіум	15
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми "Рівні та методи наукового дослідження".	Презентація творчого завдання	10	
Тема 4. Використання методів оцінки сукупності та групування даних	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Зведення та групування статистичних даних. 2. Ряди розподілу та їх види. 3. Статистичні таблиці.	Активна робота на лекції	-
	Практичне заняття	Диспут «Прийоми статистичних групувань». Кейс-стаді «Графічне зображення статистичних даних».	Виконання практичних завдань.	5
			Поточна контрольна робота	5
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми "Групування даних".	Презентація домашнього завдання		
Тема 5. Використання методів оцінки динамічних рядів	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Елементи та види рядів динаміки. 2. Методи обробки динамічних рядів	Активна робота на лекції	-
	Практичне заняття	Бесіда «Приведення рядів динаміки до порівнюваного вигляду». Кейс-стаді «Графічне зображення статистичних даних»	Виконання практичних завдань.	5
			Колоквіум	15
<i>Самостійна робота</i>				

	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми "Вирівнювання динамічних рядів".	Презентація домашнього завдання	5
Тема 6. Використання кореляційно-регресійного аналізу в економічних дослідженнях	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Види зв'язку між ознаками явищ. 2. Регресійний аналіз. 3. Кореляційний аналіз	Активна робота на лекції.	-
	Практичне заняття	Кейс метод «Кореляційно-регресійний аналіз економічних явищ».	Активна участь в обговоренні питань теми.	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми " Функціональні та стохастичні види зв'язку".	Презентація домашнього завдання	5
Разом				100
Разом по курсу				100

Рекомендована література

Основна

1. Методологія наукових досліджень [Текст] : навчальний посібник / А. П. Ладанюк, Л. О. Власенко, В. Д. Кишенько ; Міністерство освіти і науки України, Національний університет харчових технологій. — Київ : Ліра-К, 2020. — 352 с.
2. Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Коблянська І. І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях): навч. посіб. Суми: СНАУ, 2020. 220 с.

Додаткова

3. Чупріна Н. В. Методологія сучасних наукових досліджень: навч. Посібник. Київ: КНУТД, 2019. 246 с.

Інформаційні ресурси

4. Сторінка курсу на платформі Moodle (персональна навчальна система). Розміщено: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=8880>
5. Міністерство освіти і науки України. URL: www.mon.gov.ua
6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
7. Освітній портал. URL : <http://www.osvita.org.ua>
8. Український інститут науково-технічної та економічної інформації. URL: <http://www.uintai.kiev.ua>